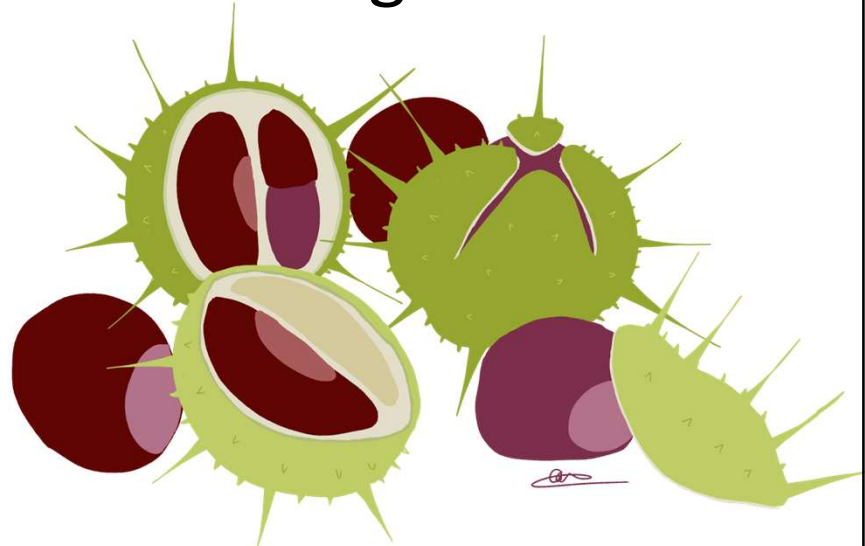

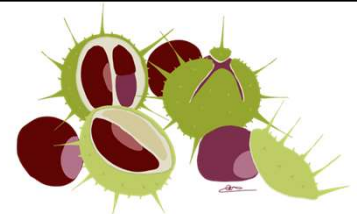
Lichamelijkheid- college 2

Petra Bolhuis
www.maieutiek.nl
2025

1

Ziekte gekwantificeerd (22)

- Disease = pathologie= wat er mis is met het lichaam
- Illness = de ervaring van ziek zijn
- Sickness = wel/niet gezondheidsopvatting binnen de samenleving

- Als er wel klachten (illness) en geen disease (pathologie) vastgesteld wordt dan heeft dat effect op de beoordelingen rond sickness (de mate van geaccepteerde klachten en beperkingen als voortkomend uit een objectieve ziekte).

2

Ziek en gezond

- Wanneer deze modellen hun intrede doen is het kwalitatieve en ook zelfrapportage georiënteerde ziektebeeld aan het verdwijnen en wordt het vervangen door een kwantitatief verschil.
- Dat verschil is er ten opzichte van het normale lichaam in een normale toestand. Dit normaal komt van Broussais (1772-1838) het zouden Balzacs parodieën kunnen zijn die deze term normaal heeft gepopulariseerd(23).
- 'Van menselijke natuur naar normale lichamen is een gevolg van de statistiek', zegt Ian Hacking(24).

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

3

3

De klokcurve (26-27)

De normale verdeling en het gemiddelde zijn descriptief bedoeld en werkzaam.
Afwijkingen zijn inbegrepen door Gauss.
Maar direct zijn er prescriptieve gevolgen.

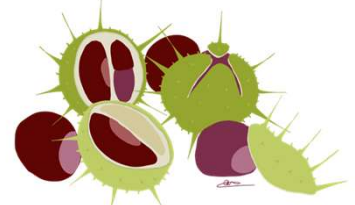
- <https://npokennis.nl/longread/7990/wat-hebben-we-aan-de-normale-verdeling>

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

4

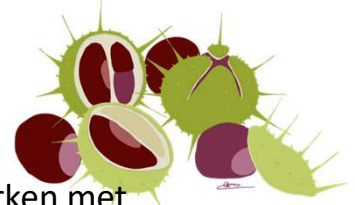
4

BMI van gemiddelde naar norm

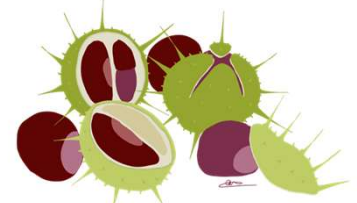
- Adolphe Quetelet (1796-1874) veranderde de meting -van in dit geval het Schotse leger- de gemiddelde borstomvang van wat men gemiddeld opmat naar dat wat men uit de metingen als gemiddelde had gehaald. Dat werd de norm, ook voor alle (toekomstige) soldaten.
- In zijn tot vandaag gebruikte BMI zien we ook de wijziging van gemiddelde naar norm. Dat werd pas echt invloedrijk toen artsen een verband gingen leggen tussen BMI-getal en sterfte. Verzekeraars waren blij met deze data voor hun actuarissen. De toename van kennis rondom de risico's van overgewicht nam gigantisch toe.
- Pas vandaag de dag is er kritiek op deze methode. (zie artikel)

De 20ste eeuw

- Trudy Dehue is iemand die waarschuwt voor het werken met gemiddelden als norm, bijvoorbeeld in haar boek *Betere mensen* (2014) en zij waarschuwt ook psychologen in *De regels van het vak* (1990). Zij heeft kritiek gehad uit het veld en dat had er m.i. mee te maken dat zij aan de voorzijde van deze kritische beweging zat.
- Michel Foucault schreef over de lichamelijkeid o.a. *Discipline toezicht en straf* (1975). Ook hij zag vroeg in dat lichamen in de ruimte zijn iets anders was dan denkend in de ruimte zijn, maar dat er nu eenmaal geen wetenschappelijke domein was zonder dat lichaam.

Losgezongen lichaam

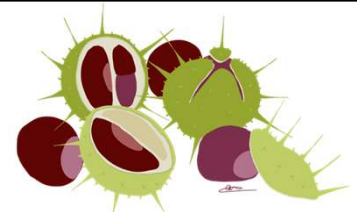
- Mensen worden gemaakt en geboren in een gemeenschap van mensen. Hoe kan het dat we toch filosofie hebben die uitgaat van het losgezongen individu?
- Descartes staat in het hoofdstuk van Slatman centraal, maar feitelijk vindt de scheiding lichaam-geest al veel eerder plaats, zo hebben we vorige week gezien.
- De vrijheid van de geest is nu eenmaal veel makkelijker te bereiken, (denken we!) dan van het lichaam. Pas wanneer de geest weer in het lichaam terecht komt in de twintigste eeuw dan wordt dit opnieuw doordacht. Tot die tijd is ook de hernieuwde aandacht voor het lichaam en contextualiteit ingebed in het idee van het autonoom subject. Sarah Ahmed noemt dit 'stickiness'.

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

7

7

De 21ste eeuw tussen lichaam en geest

- Tussen inkeer en erkenning van het lichamelijke.
- 'Enerzijds', zegt Slatman, is er een inkeer tot stand aan het komen. Iedereen wordt opgeroepen om voor en ten behoeve van alles naar zichzelf te kijken, zichzelf te voelen'. (blz37)
- 'Anderzijds zegt ze , wordt er gevochten over de status van lichamelijke klachten die niet tot een duidelijke fysieke oorzaak te herleiden zijn'. (41)

Maieutiek_ lichamelijkeid 2025-vj

8

8

Meditaties (Descartes)

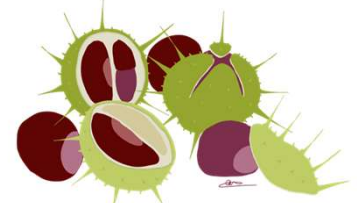
- Terwijl we Descartes wel koppelen aan het lichaam-geest onderscheid zien we niet vaak dat er nadruk wordt gelegd op de meditaties die hij aanraadt als methode. Slatman doet dat wel.
- Descartes zegt namelijk dat de scheiding lichaam-geest alleen aanwezig is tijdens de meditaties die hij gebruikt om tot het onbetwifelbare fundament van kennis te komen.
- De weg van de logische eliminatie maakt dat klachten óf lichamelijk óf psychisch zijn. (36)

Inkeer en zelfonderzoek

- De meditaties die bedoeld waren voor methodische twijfel leiden nu volgens Slatman naar een dominant psychologiserend discours. (37)
- Het disease model leidt tot individueel lichaam.
- Het psychologiserende model leidt tot het eenzame losgezongen individu. (38)
- Wat hier niet besproken wordt is dat wel context en de rol van de anderen in beeld komen als impact hebbend op ziekte en gezondheid, maar dat dat nog steeds gezien kan worden vanuit dat ene individu. Dat kan verregaande gevolgen hebben voor de eisen die dan aan de omgeving worden gesteld: dit kan leiden tot een afwezigheid van persoonlijke verantwoordelijkheid voor gedrag, het lichaam of de psyche van een subject.

Lichaam en geest

De problemen met de lichaam-geest verhouding is niet vrnl. filosofisch, maar vooral ook praktisch:

- De ervaring van illness (ziek voelen) zonder fysieke oorzaak (disease) leidt tot een behandelprobleem.
- SOLK en ALK (42) ' Somatisch Onvoldoende verklaarde Lichamelijke Klachten' worden nu 'Aanhoudende lichamelijke klachten genoemd'.
- De strijd die ontstaat kan in het ergste geval uitmonden in óf een eindeloze medisch-fysieke zoektocht naar oorzaken om zo tot oplossingen te kunnen komen of eindeloos gepsihologiseer, waarbij gedachtenverandering als oorzaak en dus als bron van oplossingen wordt gezien.

Ruimte voor verhalen en 'ik kan'

- Cognitieve gedragstherapie biedt mogelijkheden, maar laat evenals de medische ingreep nauwelijks ruimte voor het verhaal. Slatman beschrijft dat het verhaal in haar lichaam- geest opvatting een belangrijke rol speelt.
- Het lichaam als object en nu ook de geest(het brein) als object bieden als benadering te weinig ruimte voor een verhaal dat het losgezongen individu verbindt met een plaats, een rol en anderen.
- Slatman pleit voor ruimte voor het narratief van het 'ik kan'.